

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди Советиниң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 176 (9858) | 1975 чылдың июль 29, вторник | 1925 чылда үгдештелгенин | Өртү 2 коп.

СӨГЛЭЭН СӨСКЕ ЭЭ БОЛУР

Тоску беш чылдың доозукчу чылыңың бирги чарты доозулган, оон ийги чартыңың планнарын болгаш социалист хулээлгелерин күөседир база СЭКП-ниң XXV съездинин төлөпиг уткуур дээш дээштиг, калбак иперелдиг социалист чарты улам калбарып турар. Бүгү чурттаазы мш-каш, республиканын ажилчы чоннары СЭКП ТК-ниң декабрь (1974 чыл), апрель (1975 чыл) Пленумнарының шийтирлерин удурутлга болдурга, СЭКП ТК-ниң партияга, совет улуска Кыйгырынг-га сарук киргеш, Бүгү-эвилел социалист чартының дугайында доктаалдарда айтыттыган сорул-дарны күөсетпшаан база чамдык чедикшинерни чедип алган.

Нинтизи-биле республиканың көдээ ажил-агы-нын ажил-ишчилери бирги чартык чылда күрүнө-сөт садарык планын 101,5 хуу, дүктүүн — 135,1 хуу күөсеткен, а этг садарынын планын күөседип шыдааан. Социалист чартышка Тожу районун ажил-ишчилери дээр көргүзүлгелерни чедип ап, этг бажар күөсеткеш, СЭКП обкомунун, Тыва АССР-нин Министрлер Чөвүлелиниң, облпрофчөвүлелдин болгаш ВЛКСМ обкомун шилчир Кызыл туугун, бирги чергенни дипломун болгаш акша шаңалын алган.

Үлөтпүр бүдүрүлгелер продукция сайгарарының болгаш оон кол-код хевирлерин бүдүрүп үндүрерин чартык чыл планын ажыр күөсеткен. Эрткен чылдың бирги чартыгына леңээрге үлөтпүр продукция бүдүрер 4,6 хуу көвүдүз. Капитал тууду-нуң, транспортун, харылааның болгаш улус-туң материалдык чаагай чоруун база культурлуг денелин бедилдерин талазы-биле бирги чартык чылда хөй чүдүр кылдыган. Чарышка бедик көргүзүлгелерни чедип алгаш СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң, обл-профчөвүлелдин болгаш ВЛКСМ Тыва обкомунун шилчир Кызыл туугун, бирги чергенни дипломун алгылаа коллективтер өзгүш эвес.

Ынчалзажок чартык чылдың түнелдерин ана-лизтеп көөрге, чамдык ажил-агый, бүдүрүлгө, тра-спорт, туудут коллективтери социалист хулээлге хамаан чок, планын безин күөседип шыдааан. Ай-гаар, республикада 12 бүдүрүлгө продукция сай-гарар планын, 17 бүдүрүлгө күш-ажылдың бүдүрүк-чүлүүн бедилер планын күөсетпеш. 13 бүдүрүлгө продукция бүдүреринин хемчээлин эрткен чылдың бирги чартында кудулаткан, Керээниң 31 туудут организацияларының чүгле 12-ин алды айларын планын күөсеткен. «Туудут кезектери» комбинаты, Шуурмактын яши белеткээр пунктузу, «Сельхоз-техниканын» Шагаан-Арыг салбыры, «Тыва туудут» трестин № 18 КМК-зы, «Тыва септелге туудут» база «Тыва көдээ туудут» трестери, Бай-Хаакта чонун амдырал хандырылга комбинаты, Чыраа-Бажы-ның ажилчыл кооперациясы план болгаш хулээлге күөседиринге дыка хожудан, сөглөэн сөзүн ээлеп шыдааган турар.

Республиканың көдээ ажил-агыында улут хожудаашкылар барын чылдың бирги чартының түнелдери көргүскөн. Нинтинин малын өстүрери-нин күрүнө планы күөсеттингэн, оон продуктуу өсөтүн: колхозтарга, совхозтарга сүт сандазы эр-кең чылдың ол үезинде 11 хуу, бир хойга онаян-тыр дүк киргылдазы 20 хуу кудулаан.

Социалист хулээлге күөседирине хожудааш-кынынын бир кол чылдагааны күш-ажылчы кол-лективтерде организакчы ажилчы денелиниң ча-вызында, чамдык партия, профивилел, комсомол органинары болгаш ажил-агый удурукчулары чыл өзегинде алдыган хулээлгелерин күөседирине утланган организакчы, тодаргай ажилдары чорут-панында, Чижээ, «Ден-Терезин» совхозка (дирек-тору Я. С. Доржу, партком секретары М. А. Сары-лар) чыл өзегинде хулээлгени, чарыштын негелде-лерин ажиллап кылгаш, стол иштине шыгжаан. Ону каала-даа адыл, неперетпеш, түнелин-даа чогуур өйүндө үндүрбеш. Мурнакчыларга тысырын-биле тургускан үш выпелди чартык чыл төнгү-же чедир кымга-даа тывыспаан.

Кызылда «Туудут кезектери» комбинатта база «Найрал», «Барлык» совхозтарда, Бин-Хемниң «Халын» колхозта болгаш өске-даа коллективтерде партия организациялары хулээлге күөседир тала-зы-биле ажил-ишчилерин күш-ажылчы көдүрүүш-күнүн хайныктарынче профивилел, комсо-мол органинарының күженишкенин кошкак уг-ландырып турар.

Тоску беш чыл доостурунга чедир чартык чыл четпес үе арткан. Ынчангаш ол үеде күш-ажылчы коллектив бүрүз социалист хулээлгелерин күө-сөдип, хожудаашкыны шийтирлуг ажил эрткен, сөглөэн сөстү ээлеэн турар дээш улам күжениш-кинин ажилдаар херек. Ылангыя бирги чартык чылдың түнелдерин шүгүмчүлөкчн өзү-биле ана-лизтеп, четпестерин дугайын хандыр сайгарга, тодаргай хемчеглерин боттандырар ужурут.

Партия организациялары чон ортузунга парти-жи организация болгаш полит-массалык ажилды денелин бедитпшаан, тоску беш чылды чедикши-нинин доозар, СЭКП-ниң XXV съездинин төлөпиг уткуур дээш күш-ажылчы коллективтерде калбар-ган социалист чартышка удурутлуга улам эки-жидер, ажилчы чоннарының күжүн планын оона-даларны болгаш социалист хулээлгени күөсөдир-инче мобилизастаар хулээлгелег.

ОРБИТАДА «САЛЮТ-4» ЭРТЕМ СТАНЦИЯЗЫНЫҢ БОЛГАШ ТРАНСПОРТТОН «СОЮЗ-18» КОРАБЛИНИҢ ҮРГҮЛЧҮЛЕЛДИГ УЖУДУШКУНУН БЕЛЕТКЭЭРИНГЕ БАЗА БОТТАНДЫРЫП ЧОРУДАРЫНГА КИРИШКЕН ЭРТЕМДЕНЕРГЕ, КОНСТРУКТОРЛАРГА, ИНЖЕНЕРЛЕРГЕ, ТЕХНИКТЕРГЕ БОЛГАШ АЖЫЛЧЫНАРГА, КОЛЛЕКТИВТЕРГЕ БОЛГАШ ОРГАНИЗАЦИЯЛАРГА.

СОВЕТ КОСМОНАВТЫЛАР ПЕТР ИЛЬЧИ КЛИМУКА, ВИТАЛИЯ ИВАНОВИЧ СЕВАСТЬЯНОВА

Эртем эштер!

Чурттуг эртемниң болгаш техниказының, совет космонавтыларының космос делегени шийчелеп шийчелдерине болгаш ортемчелдеп чыгып чыгудыра бийап алдырына шыгараган «А» чедикшинерни СЭКП Төп Комитетин, ССРЭ-ниң Дээди Советинин Президиумун болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелин улут септил калымыш-кып-биле демделген тур.

Совет эртем станциязы «Салют-4» чер чогуунда орбита-га чедип ай аягы үеде чедикшинин жутуп чоруп турар-дыр. Совет Эвилелиниң Маадырлары, ССРЭ-ниң ужу-дукчу-космонавтылары эштер П. И. Климука биле В. И. Сева-стьяновтуң орбита станциязын ужудуушкунун оларын чыгып чер туттулары болгаш бүтү делегеде хөй миллион ки-жипер дыка магадал көргө-нөр. Бистин алдарык космо-навтыларымыс бүгү талады мергезилдиг, бедик мораль-дыг шыянын, эрес-адим бол-гаш маадырың чоруун көргү-скөн.

Орбитага ээлчээр экипаж-тарыл эртем станцияларын тургузуу ужулары космос-те княжини халыаа херерин эң чутуга угданышкыларын-ның бирээни, ортемчелер мо-о-да сонгаар улам хандыр шы-ячыл, бистин планетага бийип алдырына шийтирлуг чүдө бо-луду эштер Климука биле Се-вастыяновтуң ий ай аягы үе дургуузунда ужудуушкуну ба-дыктаан. Космонавтылар чедип болган оон атмосферанын ил-тазы-биле шийчелдеринин, хи-

нү болгаш дээриниң өске-даа бүдүмелерин өөренириңиң кал-бак программазы боттандыр-ган, медицина-биология дур-жулаларын кылганыр, Геоло-гияга, метеорологияга, геогра-фияга, океанологияга болгаш өске-даа эртем алдырыныга улут ужу-дуушкуну хөй саямга материалдарын алган.

СЭКП Төп Комитетин, ССРЭ-ниң Дээди Советинин Президиумун болгаш ССРЭ-ниң Ми-нистрлер Чөвүлелин эртем эш-тер Петр Ильич Климука биле Виталия Иванович Севастья-нов, Силерге, космоска үргү-лүчүлүк чедикшилериниң чедикшилерини доозаан, төрөзү черинге менди-чагай эеп кел-гендерин-биле чуректин халы-зылаан байыр чедирип тур.

Орбитада «Салют-4» стан-циязынын болгаш транспорт-туң «Союз-18» кораблин ужу-дуушкунун белеткеш чоруду-мдарын боттарымыз бот-ажылчы хандырып, СЭКП-ниң XXIV съездинин айткы-ны өндүрүлгө сорулгалары күөседирине төлөпиг саль-мышкыны киргеш эртемден-ерге, конструкторларга, ин-женерлерге, техниктерге, ажил-чынарга, коллективтерге бол-гаш организацияларга изги бай-рык чедирип тур бис.

Бистин улут Совет Соци-алисттик Төрөзү чургуустуң болгаш бүтү-нүптүң тайбы-дыңың чагай чоруу дээш ко-мо-сту шийчелдеп шийчелдер-нин улут программазын бот-тандырып чорударына, мо-о-даа сойгаар кызыкмаккай ажилдарыңарга бүрүлөп эр-тем эштер, силерге илеретип тур бис.

Л. БРЕЖНЕВ Н. ПОДГОРНЫЙ А. КОСЫГИН

СЭКП Төп Комитетинге, ССРЭ-ниң Дээди Советинин Президиумунга, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинче

Космостун «Союз-18» кора-блиниң экипажының илеткен ту-рары бола:

Бистер орбитада «Салют-4» эртем станциязына болгаш транспорттуң «Союз-18» кора-блине 63 тоннага космос-ка ужудуушкуну кылганын соода, 1975 чылдың июль 26-да, Совет Эвилелинде айлтык черге көп хонугуусту.

«Салют-4» станцияга эртем-техника болгаш медицина-био-логия талазы-биле кыдыр дээш программамы бистер бүрүнү-биле күөсетпеш. ССРЭ-ниң ужу-дукчу-космонавтылары М. Г. Гре-ко олардан хулээп алганымыс шийчелел ажилының эстафета-зы чедикшинин доозулган. Космостун «Салют-4» «Союз-18» комплексин соксал чок ажиллаан.

Амы үезин эржекот чутуга дериг-херекселери болгаш ап-паратурасы-биле, экипажтар-ның амдыралын хандырар иделелдиг чүдүлдер-биле чет-

леттинип тургуустуң орбита станциязы «Салют-4» эртем-ниң база улус ажил-агының эрге-ажыктарын өзүгаар үргү-лүчүлүк үеде, үр-түңелелдиг ажилдап болурун хөй ийи шийчелдер болгаш дуржу-галар үезинде бадыктаан. Ын-дыг станциялар башкарма-ла-м болгаш автоматтык-даа ар-галар-биле чедикшинин ажилдап болур.

СЭКП Төп Комитетинге, ССРЭ-ниң Дээди Советинин Президиумунга болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинче бо үргүлчүлүк ужудуушкуну боттандырып, чорударын бедик-биле бүдүрүш дээш чуректин халыкылаан өөрүп чет-тирдиш.

Боудуустуң байланыс эки, Коммунист партияның бол-гаш Совет чырагың чаа даал-ганын күөседиринге белеп бис.

Корабль командир КЛИМУК, Бортиженер СЕВАСТЬЯНОВ.

Кызылда 960 өреничи өөренип школына ажылталга-кингеринге чедир санын хонуктар арткан. Амы хүнерде бажыңың крнышан шип, санитарлар бедирериниң тудуштурулазын, малгаштап, чугайлаар, будуур ажалдары кымып турар.

К. Р. Зуевтин удурткан бригадазы бо туудунун таваан салып эгезин хүден бээр мында ажилдап.

СЭТА-НЫҢ ДЫҢНАДЫ

«Салют-4» деп үр үезин орбиталык эртем станциязынын боттандырып совет космонавтыларын ийги экспедициянын үр ужудуушкуну чедикшинин доозулган.

1975 чылдың июль 26-да Москваның-биле 17 шак 15 ми-нутта «Союз-18» деп транспорт кораблиниң дүжүрер ап-парат Совет Эвилелиниң Маадыры, ССРЭ-ниң ужудукчу-ко-монавтызы, полподковник Петр Ильич Климука болгаш Совет Эвилелиниң Маадыры, ССРЭ-ниң ужудукчу-космонавтызы, техник эртемниң кандидат Виталия Иванович Севастьянов составыг экипажы-биле Совет Эвилелиниң девиска-риян айттыгган районунга, Казах ССР-ниң Аркалык деп хоораймың согу-чөөн талазыга 56 километр черге хонуп-кан.

Ала-чүрт космонавтыкымиз төөгүнде өң-чө үр, 63 ко-дук иштине үргүдүлөп келген «Салют-Союз» деп башкар-тылар комплексин ужудуушкуну боттандыр, Экипаж эртем, техника, медицина-биология шийчелдеринин болгаш шие-меделерин ийи-бүрү программалары долзуу-биле күөсет-кен. «Союз-18» кораблин дүжүрер аппараттагы космонав-тылар шийчелдеринин түнелдерин бижээт делгерелги ма-териалдарын черге эккелтирер.

Хонукар черинге космонавтыларын баштайгы медицина талазы-биле шийчелдеринин үр космос ужудуушкуну олар жи эртергендер дээрин көргүскөн. Бедик ажилды чорукту тургузуу-биле база черге хонупканының соода реаданты-нының үезин чөгумчалыг эртери-биле ужудуушкунуң бү-гү үезиниң иштине экипаж тренировкаларың тускай ком-плексиин кымып келген.

Июль 26-да 13 шак 56 минутта «Союз-18» деп транспорт корабли-биле «Салют-4» станцияны адырлымышкыны бот-тандырган, Санал каан үезинде кораблин төрөстозор шие-меделде тургузуу илеткеди болгаш адырлар берген дү-жүрер аппарат космонавтылар-биле атмосферага башкартынар дүжүр баддымышкы болгаш чымчак хонупушкуну кылган. Дилеп тип дуадалар болук дүжүрер аппаратты тып алган болгаш ол парашот-биле бадын олауда үлөп чорган. Черге эзп көзүрүн ийриууда космонавтылар эштер Климука бол-ган Севастьянов «Салют-4» станцияны оон ийди автоматтыг байдалга ужудуушкунуа белеткен каанар.

«Салют-Союз» комплексин ужудуушкунуң үезинде ко-монавтылар черин кымып шийчелдеринге хөй кичээлгеин салганыр. Совет Эвилелини ийриуү болгаш ортакы шире-талда девискарияның комплексти тиртиртылганын чорут-кан. Ужудуушкуну үезинде түнүчү, чер атмосфераның болгаш космос делегеринин илеткейли кезектеринде боол турар физиктиг боудуушкунарың дугайында эртем талазы-биле үнелги информация алдыган. Ол шийчелдерини

электроманнитиг хереденкишкенирин спектриниң калбак диапазоонунга боттандырган. Космос ужудуушкунуларым практиканыңда өң-чө баштайг полюс хереденкишкениринин, а ол мышка эртем талазы-биле өвү өрсөнүп көөрү чонук сонууруганы бооп турар боудуустун ховар боудуушкуну—мониторинг боудуттарың фото болгаш спектрография шийчелдеринин чоруткан.

Үр космос ужудуушкунуң факторларымың саалдарарына-га кичиктиг организминин реакциязының комплексти шийчелдерин чоруткан. Деги чок чоруктуд таарымчалыг эвес саалдарыга удуур профилактиканын ийи-бүрү аргаларын шешеп көргөн.

Перспективтиг космос кораблинениң болгаш үр үезин орбиталдык станцияларын чаа системааларын болгаш херек-селерин ажилдадыр талазы-биле техниктиг шенделер ужу-дуушкуну программаларын тускай кезээ болган. Ол шенделе-лерин чедикшинин чорутканы оларын дуазы-биле улам-на ларын космос шийчелдерин чорудар космос техниказын улам ийди саймрагаймышкының магадылазы болур.

1974 чылдың декабрь эгезин «Салют-4» станцияның бү-гү ужудуушкунуң иштине оон бот системаалары чогума-лы-биле ажилдап турган. Ол үезин иштине станция черин 3352 катап долганган.

Бирги экспедицияны экипажы эштер Губарев болгаш Гречко база ийги экспедицияны экипажы эштер Климука болгаш Севастьянов космос техниказын эки билирин, мерге-жидирин, эрес-адимин болгаш маадырымы көргүскөн. Ол чорук төлөвлелтиген эртем-техникти шенделдерин болгаш шийчелдериниң калбак програмказын долзуу-биле күөседир арганы берген.

Станцияны ужудуушкуну Совет Эвилелиниң девискария-нда, а ол мышка ССРЭ-ниң Эртемдер академиязының тускай судноларында командадала-хемчээлги комплексиин чечес-херекселери мианышым-биле хандырган.

«Салют-4» станцияның ужудуушкунуң үезинде космо-навтылар Климука болгаш Севастьянов «Союз-Аполлон» про-грамманы күөседиринге кирялп турган «Союз-19» корабли-ниң экипажы космонавтылар Леонов-биле болгаш Кубасов-биле ийи катап харылаашканыр.

«Салют-Союз» комплексиниң космоска үр ужудуушкуну, оон экипажын чорутканы хөй ийи үнелги шийчелдерин чедип келген, бистин дуртууустун эртем-техниктиг депшиле-кениге чутуга салымшкы болур. Ужудуушкуну үезинде алдын-гы түнелдер космонавтының хожудезинге ийгин бээр болгаш космоска үргүлчү ажилдап турар үр үезин орбита-дык станцияларын тургузарыңе кичи төрөгелгеин чоккуу-ландыр.

Совет космонавтыларын экипажтарымың «Салют-4» стан-цияга ужудуушкунуң чедикшинин доозулганы космонав-тыканы улут чедикшинин болур.

СЭКП Төп Комитетинге, ССРЭ-ниң Дээди Советинин Президиумунга, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинче

Бистер, орбитаның «Салют-4» эртем станциязына болгаш транспорттуң «Союз-18» кора-блини үргүлчүлүк космос ужудуушкуну белеткеш чоруду-мдарын кирешкен эртемден-ер, конструкторлар, инженер-лер, техниктер, ажилчынаар болгаш космонавтылар, бистин коллективтерин болгаш орга-низацияларын ажилында үр-гүлчүлүк деткичи дээш, ол ужудуушкунуң доозулганы-биле холбаштыр бистерге чуректин хандырыла байыр чед-ирген өстөр дээш СЭКП Төп Комитетинге, ССРЭ-ниң Дээди Советинин Президиумунга болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинче халымыз-биле өөрүп четтиргенисти илеретип тур бис.

Хөй санын шийчелдеринин болгаш дуржулгаларын орбита-да «Салют-4» эртем стан-циязыга чедикшинин күөсөт-тингени бистер Совет Эвиле-лини Коммунист партиязы-ның ам болур XXV съездинге-ге тураскалдып тур бис.

Орбитада «Салют-4» эртем станциязыны ээлчээр экипажы-биле космоска кыдымы үргү-лүчүлүк ужудуушкуну оон улут аргаларын болгаш ды-ка ажилдып балыткан. Бистер чедип алдынып дуржула-ны өзүгаар мыдыг станциялар-нын хевир-тургузуун улам-на саймрадыл, оларын эң чаа дериг-херекселер, эртем ап-паратурасы-биле хандырар бис.

Космос делегини тайбың со-рулталарга шийчел ажил-дарынын ала-чүрт програм-мазын күөседир талазы-биле

бистин коллективтерге партия болгаш чааа кайы кире улут харысаалгайт сорулгаларың салып турарын эки билир бис.

Бистин ажилымыска улут ки-чээлге салып, совет космонав-тыкы хөгжүдүрүш дугайында үргүлчүлүк кичээлге салымшкы дээш СЭКП ТК-ниң Чингис секретары эш Л. И. Брежнев чуректин ха-лызылаан өөрүп четтиреринин илеретип тур бис.

Космос техниказын эртем-нин болгаш улус ажил-агымын бүтү адырларга дууш-тур улам хөгжүдүрүш ботта-рымшкын бүтү билиштин болгаш күжүвүстү бедивисти Совет Эвилелиниң Коммунист партиязынын ленинч Төп Ко-митетинге, ССРЭ-ниң Дээди Советинин Президиумунга болгаш Совет чаразга бүтүр-гөтүр бис.

РОССИЯНЫҢ УЛУС АЖЫЛ-АГЫНЫ ЧЕДИШКИННЕРИ

РСФСР-НИҢ УЛУС АЖЫЛ-АГЫНЫ ХӨГЖҮДЕРИНИН КҮРҮНЕ ПЛАНЫНЫҢ 1975 ЧЫЛДЫҢ БИРГИ ЧАРТЫНЫҢДА КҮӨСЕТТИНГЕНИНИН ТҮННелдеринин дугайында РСФСР-НИҢ ТСЭ-НИҢ ДЫҢНАДЫ

Россия Федерациязының ажилчы чоннары СЭКП-ниң XXV съездинин төлөпиг ут-кууруна белеткенмиш, тос-ку беш чылдың доосту чылы-нин планын хуусаалда арте күөседир дээш социалист чарышты калбаргаш, 1975 чылдың баштайгы чартында экономиканы болгаш культу-раны улам көдүрерин, улустуң чагай чоруун экижилерин чедип алган.

Чылдың баштайгы чартында улус ажил-агының кол-код даалгалары долдур, а чам-дык көргүзүлгө талазы-биле ажил чорутулган.

Улетпүрүң түс-түс амдыры-лы-биле амыра, продукцияның немеледе өзүлдеш мында бол-ган: электроэнергетика — 4 хуу, оодага улестүр — 8 хуу, кара болгаш өңүт металлургия — 5 хуу, химия болгаш нефть-ха-мия улестүр — 11 хуу, машина тудуушкуну болгаш дөмүр бо-о-лоозрамылганы — 11 хуу, ийи, мш чазаар болгаш цел-лолоза-саазын улестүр — 5 хуу, туудут материалдары кыл-ды улестүр — 6 хуу, чык улестү-рү — 5 хуу, аш-чем улестүр — 4 хуу. Культура-амды-ралды болгаш ажил-агы хем-регелерин бараанына кыл-дып үндүрер 10 хуу көвүдүз.

Улетпүрүң продукцияның эң чутуга хевирлерин сайгарып, кыдып үндүрер талазы-биле ийни хемчээлди чартык чыл планы ажыр күөсеттиген. Эр-кен чылдың чөгүрү үезинде леңээрэ, улестүр будуруу-лениң төмөк өзүлдөш 7,3 хуу болган. Ынчарга чыл панын-да ол 6,6 хуу кылды көрүп турар. Чартык чыл дургуузунда күш-ажылдың будуруу-лени 6,2 хуу улуткан. Күр-ажыл-дын будуруучулуг улуттары-нын күсөл-биле будуруу-ленин ийи өзүлдөшүн 8,5 хуу-зуң чедип алган. Улетпүр про-дукциязын бот үезиниң та-лолмаа-биле калы — 200 миллион тонна; газ — 55,6 миллиард кубометр, аюму-лаш — 190 миллион тонна; автомобильдер — 844 миң санын; тракторлар — 127 миң санын; калээ ажил-агы машиналары — 971 ми-лион рубль; комбайннар: та-раа ажаап алым — 47,7 миң санын, картофель ажаап алым — 4,8 миң санын, силос ажаап алым — 8,7 миң санын; бүгү хевирин төстери — 3648 ми-лион дөрдөлчун метр; дарааи кылгылар — 5,4 миллион рубль; хем идиктер — 173 ми-лион эжеп; элт (үлөтүрге кылган) — 2,2 миллион тонна; мал саржаа — 307 миң тонна; шактар — 23,2 миллион санын; шажаң-чи шаваалар — 256 миллион санын; радиопреми-яниктер болгаш радиолар — 2,5 миллион санын; телевизорлар — 1,9 миллион санын; мото-циклдер болгаш моторолле-р — 382 миң санын.

Кутур кислотаны, синтетиктиг чуулаа үндүрер, нефть аппаратуразын, аш-чем, элт-сүт болгаш балык улөтүрүңе керселериң тейлегетүг дериг-херекселериң база оларын ар-тык кезектерин, чамдык хевир-инд, пс-таазымын, аргылдык делти, хөм идикти, чадаг-терелерин болгаш моторлуг чадаг терелерин, чегме ажилдаар ба-лык продукцияны болгаш ес-ляшчымы 3-кү армыда,

кубометр, аюму-лаш — 190 миллион тонна; автомобильдер — 844 миң санын; тракторлар — 127 миң санын; калээ ажил-агы машиналары — 971 ми-лион рубль; комбайннар: та-раа ажаап алым — 47,7 миң санын, картофель ажаап алым — 4,8 миң санын, силос ажаап алым — 8,7 миң санын; бүгү хевирин төстери — 3648 ми-лион дөрдөлчун метр; дарааи кылгылар — 5,4 миллион рубль; хем идиктер — 173 ми-лион эжеп; элт (үлөтүрге кылган) — 2,2 миллион тонна; мал саржаа — 307 миң тонна; шактар — 23,2 миллион санын; шажаң-чи шаваалар — 256 миллион санын; радиопреми-яниктер болгаш радиолар — 2,5 миллион санын; телевизорлар — 1,9 миллион санын; мото-циклдер болгаш моторолле-р — 382 миң санын.

Кутур кислотаны, синтетиктиг чуулаа үндүрер, нефть аппаратуразын, аш-чем, элт-сүт болгаш балык улөтүрүңе керселериң тейлегетүг дериг-херекселериң база оларын ар-тык кезектерин, чамдык хевир-инд, пс-таазымын, аргылдык делти, хөм идикти, чадаг-терелерин болгаш моторлуг чадаг терелерин, чегме ажилдаар ба-лык продукцияны болгаш ес-ляшчымы 3-кү армыда,

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ МААДЫРЫ ССРЭ-НИҢ УЖУДУНЧУ КОСМОНАВТЫЗЫ ЭШ П. И. КЛИМУКУ ЛЕНИН ОРДЕНИ БОЛГАШ ИЙГИ «АЛДЫН СЫЛДЫС» МЕДАЛЬ-БИЛЕ ШАҢНААР ДУГАЙЫНДА

ССРЭ-НИҢ Дээди Советинин Президиумунун ЧАРЛЫ

Орбитада «Салют-4» эртем станциязына болгаш тран-спорттуң «Союз-18» кораблине үргүлчүлүк ужудуушкуну чедикшинин боттандырганга база ол үеде эрес-адим бол-гаш маадырың чорукту кылган дээш Совет Эвилелиниң Маадыры ССРЭ-ниң ужуду-кчу-космонавтыны эш Петр Ильич

АНЫЯКТАРЖЕ

ДОКТААМАЛ КИЧЭЭНГЕЙ САЛЫР

МУРНАКЧЫ ХЕРЭЭЖЕНЕР СЛЁДУ

Чадамь мамонун хоорайы — Ак-Доурактин бугурууге...

Чадамь мамонун хоорайы — Ак-Доурактин бугурууге...

Чадамь мамонун хоорайы — Ак-Доурактин бугурууге...

Чадамь мамонун хоорайы — Ак-Доурактин бугурууге...

Чадамь мамонун хоорайы — Ак-Доурактин бугурууге...

Чадамь мамонун хоорайы — Ак-Доурактин бугурууге...

Чадамь мамонун хоорайы — Ак-Доурактин бугурууге...

Чадамь мамонун хоорайы — Ак-Доурактин бугурууге...

Чадамь мамонун хоорайы — Ак-Доурактин бугурууге...

Чадамь мамонун хоорайы — Ак-Доурактин бугурууге...

Чадамь мамонун хоорайы — Ак-Доурактин бугурууге...

Чадамь мамонун хоорайы — Ак-Доурактин бугурууге...

Чадамь мамонун хоорайы — Ак-Доурактин бугурууге...

Чадамь мамонун хоорайы — Ак-Доурактин бугурууге...

БРИГАДИРЛЕР ӨӨРЕНИП ТУР

Смариэн ажилдарда эц кол чүве болза, үнөт болгат...

Смариэн ажилдарда эц кол чүве болза, үнөт болгат...

Партийжи амыдырал

ВЛКСМ ТК-ның «Улетур, ту-дугу болган траиспорт органи-зацияларында бещ чыдамь...

Баштайгы Хүннерде

Бригада 300 тонна ситени белеткээр даалгым, өү сентябрь 15-ге чедир...

Автоорукчуларны белеткээр

РСФСР-нің Министрлер Че-вүүлениң шийтирилэни-биле чурттуң элээн каш техникум-нарың адырлар айыи-биле...

Бам-ның мурнуку участогунда

Бам—Тыва участогунда баштайгы пос-едни чорутканың сонда бо чыдамь мур-накчылар чор арыган турар.

Бистин интервьювус

Бистин интервьювус — Автомобиль оруктарын тударынын болган ажылдары-ның талазы-биле тускай эртем-лик салбырыңа оруктар ту-дугларыңа ажылдар техника-тудугчуларны белеткен үн-дүрер...

Мурнакчы Херэеженер Слөду

Өвүр районун мурнакчы херэеженерниң слөду болуп эртен, Анаа бугуруугелерин, колхозтарын, совхозтуң албан организацияларын...

Чадамь мамонун хоорайы — Ак-Доурактин бугурууге...

Чадамь мамонун хоорайы — Ак-Доурактин бугурууге...

Чадамь мамонун хоорайы — Ак-Доурактин бугурууге...

Чадамь мамонун хоорайы — Ак-Доурактин бугурууге...

Чадамь мамонун хоорайы — Ак-Доурактин бугурууге...

Чадамь мамонун хоорайы — Ак-Доурактин бугурууге...

Чадамь мамонун хоорайы — Ак-Доурактин бугурууге...

БАЙЫРЛЫГ, МЕНДИ-ЧААГАЙ, ӨЧНҮКТЕР!

ТҮННӨЛ ЧҮНҮ КӨРГҮСКЕНИЛ?

Моода Арат Республикасынын Убса-Нур аймагында хөгжүмүн театрдын артистерин республикага 50 ажыг кичи киражчылыг солун програм-

мамыг гастролядары доозулган. Бүгүн олар сөөлүг концерттин Өвөр районун «Кызыл туу» колхозунун аял-ышчыларына бараалгаташ, аял-ышчыларына.

Ажыг-кечектер-биле уткуп ал, оюн көргүзүлгөнү жум херекселеринге күсселдерин бек профессионал мергелдин демегелер өвөрүнчү. Гастрольдар артистерге кончут бачым болгаш шах-

Спорттун национал хевирерин талзамы-биле Сибирь богай ыраакы Чөөн чүк улустарын спартакиадага Иркутск областын Усть-Орда Бурят национал округунун төвүнге болуп эртен.

Бурят, Якут, Тыва АССР-лерин Даг-Алтай, Хакас автономнуг облустарын, Усть-Орда болгаш Агинск, Бурят национал округтарын командалары ага кирешкен.

Спартакиадын программасына бурят, тыва, хакас хөрнөрү, якут халыш кирген. Бо чыг-граммалыа хакас хөрсү бир дугаарында кирген. Спорттун бо хевиринге хакас мөгелер оза шылтарал, бодууну спорттунга бек мергелдин көргүзүп, команда талзамы-биле бирги черин элзэн.

Бурят хөрнөсү Усть-Орда Бурят национал округтун мөгелери команда талзамы-биле бирги черин алган. Тыва хөрнөсү бистин мөгелерине бо удааында чедимче чок хөрнөк, чугаа үш-дөгү дугаар черлерин Усть-Орда национал округтун командазы-биле үе-жир аргалып болган.

Якут халышка Якут АССР-ин чык атлеттери боттарында бек мергелдин көргүзүп, бирги черин ал үе-жерлер. Ылаңга спорттун бо хевирин талзамы-биле РСФСР-ин спорт мастери Николай Санков ам алды удаа чемпин болган.

Шой индүрениге Даг-Алтай автономнуг облустын аар атлеттери шылтарал, ам нин чык узаштыр бирги черин

алган ол.

Тыва АССР-ин командазында бурят хөрнөсүн эң чык деңизинге хостут хөрнөсү РСФСР-ин спорт мастери Ондар Өргөлээр, хакас хөрнөсүн эң чык деңизинге Ондар Оюн-оол олар бирги черлерин ал, спорттун национал хевирлерин талзамы-биле Сибирь болгаш ыраакы Чөөн чүк улустарын спартакиадазын чемпион болганар.

Ча адарынын маргалаазына Бурят АССР-ин адыгчылары шылтарал, команда талзамы-биле бирги черин элзэн. Спорттун бо хевирин Бурят республикасы массалык болуп, ча адыгчылары бек мергелдин тренелер белеткен турар. Уругаар арамынга болган маргалаага Тыванын төлөзү Мария Баагай эки түнөөди ча аларинга чедип ал, спартакиадага ийги черин элзэни улуг чедимшик болган.

Спорттун национал хевирерин талзамы-биле болуп эркин спартакиадага нини команда талзамы-биле бирги черин Бурят АССР-ин, ийгилик — Якут АССР-ин, үшкүзү — Усть-Орда Бурят национал округтун командалары алгылаан. Бистин республиканын командалы чүгө дөрткү черин элзэн.

Спорттун национал хевирерин талзамы-биле Сибирь болгаш ыраакы Чөөн чүк улустарын чык болган спартакиадазына Якут АССР-ин командалы алды, Бурят АССР-ин командалы алды, Тыва АССР-ин командалы бир катта чемпион болган.

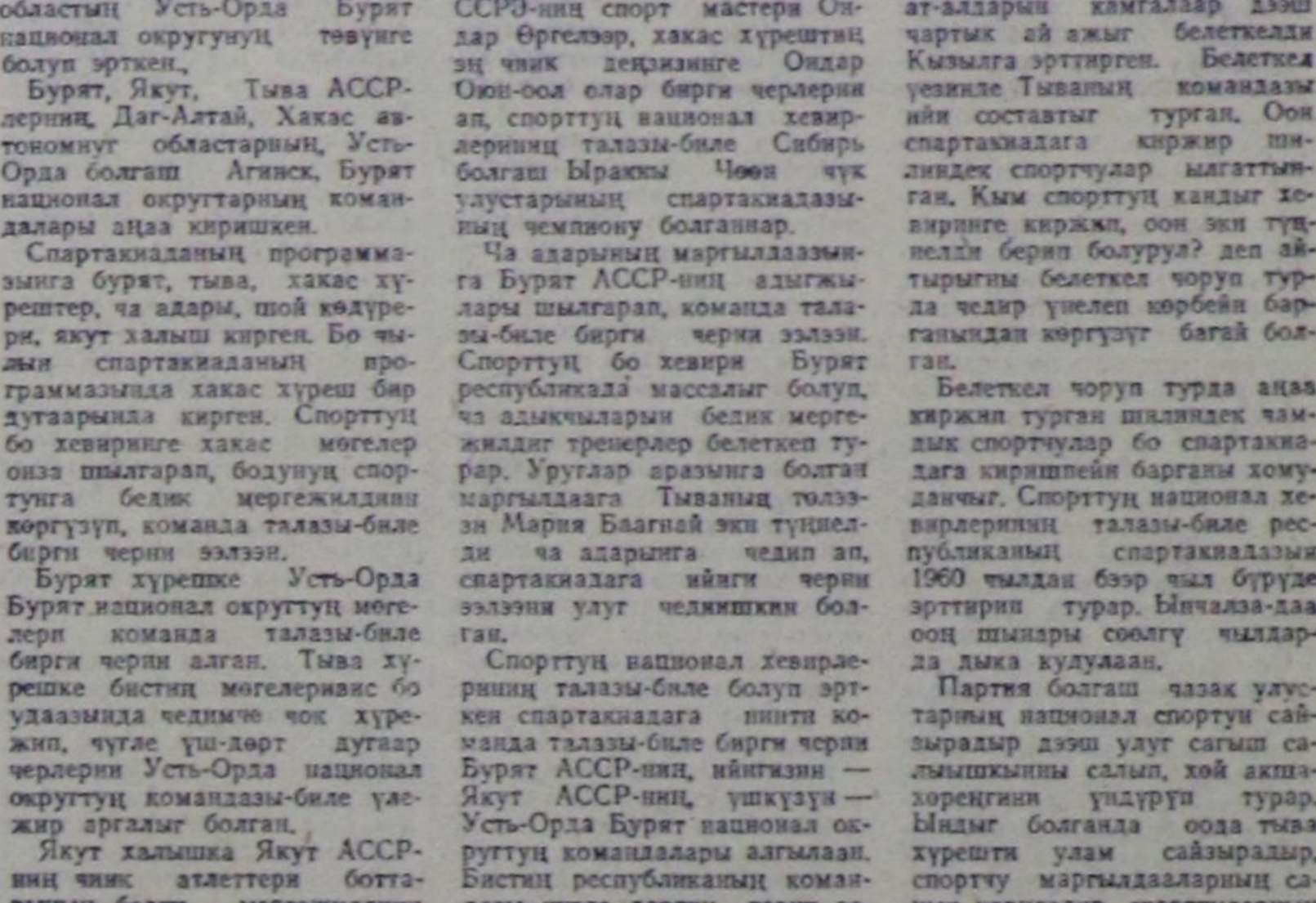
Түнөө чүнү көргүскенил? Бо чылын Тыванын командалы аныктардан тургустунга. Олар республиканын спорттун ат-алдарын камгалар даш чартык ай ажыг белеткен Кизылга эрттирген. Белеткен үекиле Тыванын командалы нини составтыг турган. Оон спартакиадага киржир шилдиз спортчулар ылгатынган. Кым спорттун кыдыг хевиринге киржал, оон эки түнөөди берип болуу? деп айтырым белеткен чорун турда чедир үшөл ирбеле баргандан көргүзүп багай болган.

Белеткен чорун турда алаа киржал турган шилдиз чык спортчулар бо спартакиадага кирешкен барганы комунданыч. Спорттун национал хевирлерин талзамы-биле республиканын спартакиадазын 1960 чылдан бээр чык бүгүдө эрттирин турар. Ыччалаа-оо оо шилдиз спортчу чылдарда дык кудалаан.

Партия болгаш хакас улустарын национал спортун сайырадыр дээр улуг сагыш салышканын салып, хөй акша-хөргөшүн үлдүрү турар. Ыдыг болганда оода тыва хөрнөсүн удаа сайырадыр, спорттун маргалаадынын салып көвүдөлү, спортчуларын мергелди билдир талзамы-биле хөргөлөрүн республиканын күш-куштура комитети болгаш эки тура спорт нителелерин алырн деп илеп турар.

А. КУМАЙ, спартакиадын сулмышы.

ЧУРУКТА: тилекчи командаларын төлөөлери шаңдалып алган.

УРУГЛАР САДТАРЫНДА Фотоинформация

хөлдүн чурумалдыг бойдуулуун аныгына пионерлерге, школьчарга аян тууду таадалат. Дүүн уран чүдүн бараалгачын келген адыгчылар республиканын партия, совет, хөй-нитти удурткучулары-биле севилдин ханымын чугаалажып байырашкан. Шагаан-Арыг хоорайга концерттин көргүсөш, Хандагайтыже айттымык. Өчнүктерин концерт программасында уран чүдүлүп хөй жанрлары хаара туттулганым мрм, таным, хөг-минута бүрүзүнүн санаттынмы хааны-биле чеди-ле хонуктук нитинде олар 13 концерт көргүзүп, Өвөр, Чөөн-Хемчик, Барыш-Хемчик, Таңды районнарга, Кызылга чедип, Ак-Доураакты болган Кызылдын бодурула, аял-ыжи, культура төптөрү-биле таным чыттыккен. «База каттап ужурашкыже байырлыг, менди чагай, өчнүктер!» деп кү-ээшкенин чер болганга ды-налып турган.

ЧУРУКТА: аныктарнык болгаш студентилеринк делегей фестивалынык лауреады Д. Чинд ырлап тур; үдөлгөдө национал хөгжүм хөрселдеринин ансамбли.

В. АМЫРНЫН ФОТОЛАРЫ.

ЧААЫРЛАР

Улустун чогаалыга бажычы, оон аял-ыдыкчылары улусу уран талантыларын илереп тывар, чаа эгелен бижип чоруур аныктарга, ол чыкшан бот-тывынгыр композиторларга детимче, дуза ажылын көргүзүп талзамы-биле элзэн боттур хөмсүлери ай чоруду турар.

Чогаалдыга бажычтын чалында РСФСР-ин культуразын, адыгчы аял-ыдыкчызы, композитор А. Чыргал-оолга белеткен тускай комиссия доктамай ажалдап келген. Чоофта чаа ук комиссия чээрби хире бот-тывынгыр композиторларынк чогаалын тургускай үеке ажыг ыраарын сайгарып, оларга чогуур үлөөди, аргасуеин берген.

Ук комиссия шыщын негелдек ажалдап турар, чаа ду-жааттыгын ырлары уран-чечен, идеяныг утка-шындыкчы, аял-ыдыкчы кичиник сеткили ала-чайгаар хаара тууду көйр срыг-чагайтык, сөс-домаанын тыныгыр-салтыгар, мерген хыны уткалыг болурунче кол их-чээлгеин салган. Ычангап ол чүгө 13 ырын эки деп сн-наан, хүлзөн алган.

Хоочун бот-тывынгыр компо-зитор Д. Шахтарынк бижээн чаа ырлары чөрлө беклик үе-леди ал турар. Ычангап оон шүдүкчү С. Пюрбөнүн сөзүнге бажызын ырын чараш, солун болган.

Ол бодуун оолдарын музы-кага хандыкчылыгы кылдыр өөрелип турары чөрлө солун. А. Шахтарын шүдүкчү С. Сүрү-оолун сөзүнге «Ыраш, өчнүк», С. Шахтарын В. Мур-зонун сөзүнге «Трактор!» деп ырын комиссия белеткен-биле үлөөш.

Композитор А. Чыргал-оол чогаалы Л. Чадамбанын «Ха-лдыңган» деп шүдүнге чаа ырын бижип дузаган. Ол ыкшан А. Балаң шүдүкчү

Комиссия чаа ырларын сай-гарып, хүлзөн ал турган, бот-тывынгыр композиторларынк кыдыг аныктык ажалдап турары база сайгарып, оларга чагы-сүмезин берип турар. Чаадык бот-тывынгыр компо-зиторлар ыры дузага, бот-тарынык далаш чорун көргүзүп, ырын аялганы буу-лаа бижиккен-де, Улусу чогаалдыга бажычы чоруду турар. ыры чогаалды оочук эмес. Ычангап кичи бүрүзүнүн чыкчалыгы, далаш чок ажалдап чутула.

Х. ОВДАН-ООЛ.

Сугну халас агыспас дээш

Бай-Тайга районун «Мур-накча» колхозунда тараанын чыгы сугарылганы багай эвес организастан. Ында 866 га тараа культураарын сугаттын чөрлө чаштырган. Суг-гата 27 кичи сөө эвөө болуп алган, аралында соңарыштыг шалкын ажалдап турар. Суг чаштырар ДДН-70 деп марка-лыг нини мааныны база суг-гата кирген. Сугаттыларынк аялмы хайнышкынын чоруп келет.

Суггачы эвөөлардан Тыва АССР-ин адарыг хову ажылдакчы Каячыг Арбай-оолдун эвөөсү чарыштык мурунку оодурунда чоруп турар. Ук эвөө 143 гектарга чыг-гы сугарылганы чорукан. Ам тараа культураарынк аягы сугарылганы дооступ турар. Суггачылар сугну халас агы-спас дээш шүдүргү ажалдап турар.

Д. ЧУЛДУМ-ООЛ.

7 бөрзекти узуткаан

Чөөн-Хемчикте Ленин аттыг колхозтун колхоз тракторланы Монгуш Өзсөй-оол биле Илме ортумаг школанын ажал-чыгын Ондар Бораш-оол Теректи деп черге 7 бөрзекти узут-каан.

Улус ажыл-агымныга хара кедиреп турган бөрүлери шүдүкчүлөрүн ола-омоктыг болган ачылар чадым чер чурттуларын өрткен.

О. АРАКЧАА.

ЭЭНПОЧТА

Чөөн-Хемчик районда Ленин аттыг колхозтун төвү Ийме суурда почта салбырына на-чарыктер ызыртымастан. Ажалдаары-биле келген кичи-жолор улавадыла-ла почтаны эки калган арлы бээр. Чүгө бо чылын белин үш кичи со-лушкан. Ол почта ам база эзи чок. Ханылаа салбыры дээрге чога кончут херектиг албан чери болгай-ла. Ыдыг

түрбүже Чадамба районун харылаа чери калдарын шил-лип албай, ханысалга чок, душкан-на кижилерин бистин колхозче чоруду турары харааланыч.

Ол айтыртын районун хара-лаа черинден дарыг шын-тирлээри негеттинип турар.

Ч. САЛЧАК.

Ийме суур.

Агаар

Кызылдын агаар станция-зын мөдээни бугаар алдыга, бөгүн республикага бүргел, азыр, дагарга дымрыдын

Кызылдын агаар станция-зын мөдээни бугаар алдыга, бөгүн республикага бүргел, азыр, дагарга дымрыдын

Кино

ИЮЛЬ 29-ТА
«НАИЫРАЛ»: «Контрабан-да» 9.50, 11.40, 13.30, 15.20, 17.10, 19.00, 20.50 шактарда.
«ПИОНЕР»: Мультифильмдер, «Сени шүдүм» (8-ин үндүрдөгү) 10.30, 12.00, 13.30 шактарда.
«Вальтер Сарасону камгалап тур» (2 сериясы) 15.00, 17.45, 20.30 шактарда.
«КАА-ХЕМ»: «Ийги ылап-тыг ыш» 15.00, 16.50, 18.40 20.30 шактарда.
«ВОСТОК»: «Башкылаа шү-дүдөл» 15.30, «Кыс болган шүдүлүстөр» (2 сериясы) 17.30, 20.10 шактарда.
ЧАЙГЫ КИНОТЕАТРА: «Дундүүшгелер өзөр бомба-лакчып хроникасы» 14.30, «Олар Төрөн чурту дээш түдүп чоранар» (2 сериясы) 16.10, 19.30 шактарда.

Хову-Аксы суурда «Дюймовочка» деп иди-саликте металлургиянык 120 уругаары кижиздинген ал турар.
— Манаа 170 уруг турар ужураг, шилдиз-даа чайгы үсө хөй кижилеринк шөлөөл чораны-биле 50 уруг ала-недеринк бажычтарында турар—деп, оон эрге-лекчин Антонина Ивановна Хмылева чу-галлады.

Бичи чаштарын кижиздин, амдырал-дык оруктаринга дадыктырар бек мергелдинк 34 кичи ук коллективте ажалдап турар. Оларынк шүптүү дээди болгаш тус-хай ортумак эртеминк. «Тыва кобалы» ком-бинаттын администрациясы, мында партия комитети аял-ыдыкчи эки дерин кылган. Уругуларын өөренип, ойнап, хөй чүүлдерин билип алыртына таарымчалыг бүгү-ле чүдү-дерин хандырган.

ЧУРУКТА: улуг назымык бөлүктүн кижиздикчизи Клавдия Ивановна Банко-ва бөлүктүн дежурныйын белеткен турары болган эртеги чөм үеги.

А. ЛИРНИН ФОТОЛАРЫ.

Кызыл садыг өөреникчилер хүлээп алырын чарлап тур

1. Аш-чөм бараанынынк садыгчылары өөредип үш ай хуукаалыг курса болган тус-тус практиктик өөредилгеге; үлөтүр болган аш-чөм бараанынынк садыгчыларынга.

2. Касса аппаратарынын касирлерининк бир ай хуукаалыг курулуша болган касир бодурунга тус-тус практиктик өөре-дилгеге өөреникчилерин хүлээп ал турар.

Курстарга болган практиктик өөредилгезе Кызыл хоорайда чурттан турар, 8—10 класс билигит, 18 хардан куду эвес на-зымыг кижилерин хүлээп алыр.

Айтыртыг тургузар адрес: Кызыл, Октябрь-жудумчуунда 29 дугаар бажык. Калдрар кылдыра.

ДИРЕКЦИЯ.

1959 чылдын июль 23-те Кызыл КАИ-зын Хураганды Чыңгилжык Дамбалын адыга тымысканы ТБВ сериянык 142693 дугаарыг чыгаачы тымысканы чыккен ужурундан күш чок кылдыр санаар.

Кызылдын медицина учылышын Зинаида Монгушова Кур-Базырым адыга тымысканы даңылаан дугаары 123 № 158023 дипломунк өртөгенин барымдалааш, ону күш чок деп санаар.

Саян ГЭС-ти тутууп турар туудугуларын хоорайгыштары, суулары-ла хөй. Оларынк бирээни Черемушки дээр.

Бо чурукта Черемушкиде «Колобок» уруглаар садмынк бир бөлүк.

П. ДЕМЕНТЬЕВИН ФОТОСУ.